

PM 2008:21 RI (Dnr 325-5051/2007)

Promemorian ”Vårdnadsbidrag. Familjepolitisk reform”

Remiss från Socialdepartementet

Remisstid 21 januari 2008

Borgarrådsberedningen föreslår kommunstyrelsen besluta följande

1. Som svar på remissen av promemorian ”Vårdnadsbidrag. Familjepolitisk reform” överlämnas och återopas denna promemoria.
2. Protokollet i detta ärende förklaras omedelbart justerat.

Föredragande borgarrådet Kristina Axén Olin anför följande.

Ärendet

Regeringen har i budgetpropositionen för 2008 uttalat att ett kommunalt vårdnadsbidrag ska införas från den 1 juli 2008. Vårdnadsbidraget syftar till att öka valfriheten för föräldrar som önskar mer tid med sina små barn.

Socialdepartementet har till bland andra Stockholms stad översänt promemorian ”Vårdnadsbidrag. Familjepolitisk reform” för yttrande. I promemorian föreslås en kompetensutvidgande lag om kommunalt vårdnadsbidrag som ger kommunerna möjlighet att införa, finansiera och administrera kommunala vårdnadsbidrag. Lagen om kommunalt vårdnadsbidrag och relaterade förändringar av andra lagar föreslås träda i kraft den 1 juli 2008.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret.

Stadsledningskontoret är positivt till förslaget och konstaterar att kommunfullmäktige redan har beslutat om att införa vårdnadsbidrag i Stockholms stad. Genom att kommunerna ges möjlighet att erbjuda vårdnadsbidrag ökar valfriheten för föräldrar för olika kombinationer av arbete, förskoleverksamhet och tid med barnet. Den höga förvärvsfrekvensen i Stockholm gör att många föräldrar sannolikt kommer att använda vårdnadsbidraget på deltid och därmed också ha kvar sin plats i förskoleverksamheten. Det är en av orsakerna till att det nu är svårt att beräkna de sammanlagda ekonomiska effekterna av vårdnadsbidraget för Stockholm. Kommunfullmäktige kommer under våren att ta ställning till hur vårdnadsbidraget ska utformas i Stockholm.

Mina synpunkter

Det är den enskilda stockholmarens och dennes möjligheter att forma sitt liv efter egna önskemål, ambitioner och förutsättningar som står i centrum för majoritetens

politik. Det är en politik som grundar sig på övertygelsen om att det är den enskilda människan som bäst känner sina behov och preferenser och att stadens uppgift är att anpassa sina verksamheter för att svara mot dessa val. Därför har vi i budgeten för innevarande år fattat beslut om att införa kommunalt vårdnadsbidrag i Stockholm från den 1 juli 2008. Jag välkomnar således förslagen i föreliggande promemoria från Socialdepartementet. Genom införandet av lagen om kommunalt vårdnadsbidrag blir Sveriges familjepolitik mer lik familjepolitiken i våra nordiska grannländer, som alla har vårdnadsbidrag i en eller annan form.

Vårdnadsbidraget stärker föräldrarnas valfrihet genom att det ger möjlighet att kombinera förvärvsarbete med mer tid med barnen. Större valfrihet är i sig någonting positivt, men det är givetvis möjligheten för yrkesarbetande föräldrar att kunna tillbringa mer tid med sina barn – och för barnen att få vistas mer i det egna hemmet – som är den stora vinsten med vårdnadsbidraget. Särskilt i Stockholm som har en hög förvärvsfrekvens kan vårdnadsbidraget vara ett välkommet stöd i en vardag där det är svårt för småbarnsföräldrar att få tiden att räcka till. För barnens del innebär vårdnadsbidraget att de ges större möjligheter till omsorg av föräldrarna i hemmet under de första levnadsåren, vilket är betydelsefullt ur flera aspekter.

Jag vill samtidigt understryka att vårdnadsbidraget inte står i något motsatsförhållande till förskolan. Tvärtom är det rimligt att anta att många föräldrar kommer att använda sig av vårdnadsbidraget i kombination med förvärvsarbete och förskoleplats. Vårdnadsbidraget utgör på det sättet snarare ett komplement till förskoleverksamheten för de föräldrar som så önskar. Mer tid för barn och föräldrar att vara tillsammans kombinerat med den goda pedagogiska verksamhet som bedrivs i såväl kommunala som fristående förskolor i Stockholm är resultatet av en politik som ser både till barnens bästa och till föräldrarnas livsvillkor. Familjepolitikens mål, såväl lokalt som nationellt, ska vara att skapa goda förutsättningar för familjerna att få vardagen att fungera utifrån de egna önskemålen och behoven, inte att tvinga in barn och föräldrar i politiskt dikterade mallar.

Personlig omsorg och kärlek i hemmet och pedagogik och socialisering i förskolan är båda nödvändiga för ett barns utveckling. Möjligheten att kombinera vårdnadsbidraget med förskoleplats är således positiv. Det medför dock, som stadsledningskontoret påpekar, svårigheter att uppskatta vårdnadsbidragets fulla ekonomiska konsekvenser för staden. Framförhållning och grundlig uppföljning är därför väsentligt och måste beaktas i förberedelserna för införandet av vårdnadsbidraget den 1 juli 2008.

Jag föreslår att borgarrådsberedningen föreslår kommunstyrelsen besluta följande

1. Som svar på remissen av promemorian ”Vårdnadsbidrag. Familjepolitisk reform” överlämnas och åberopas denna promemoria.
2. Protokollet i detta ärende förklaras omedelbart justerat.

Stockholm den 9 januari 2008

KRISTINA AXÉN OLIN

Bilaga

Promemorian ”Vårdnadsbidrag. Familjepolitisk reform” (S2007/10526/SF)

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Reservation anfördes av borgarrådet *Roger Mogert* (s) enligt följande.

Jag föreslår borgarrådsberedningen föreslå kommunstyrelsen besluta att

1. Avslå föredragande borgarrådets förslag till beslut.
2. Uttala att Stockholms stad ej avser införa ett särskilt bidrag för att människor inte ska arbeta.
3. Därutöver anför följande.

Med föreslagen modell blir det frivilligt för kommunerna, men avsikten med att möjliggöra införandet av vårdnadsbidrag är givetvis att det också ska ske.

Det finns starka skäl att ej införa vårdnadsbidrag. Vi vill särskilt framhålla tre:

- **Det för människor längre från arbetsmarknaden.** Vårdnadsbidraget innebär ett riktat bidrag som både i teorin och praktiken används för att människor inte ska arbeta och för grupper som redan står långt från arbetsmarknaden ännu längre bort från densamma.
- **Det ökar ojämställdheten i samhället.** De exempel som finns där vårdnadsbidrag använts visar att det så gott som enbart är kvinnor som är mottagare av vårdnadsbidrag (i Norge var mottagarna till 96% kvinnor och i Nacka var 63 av 66 sökande kvinnor år 2006). Dessa får en lägre livsinkomst än om de skulle arbeta. Vi vill istället se ett jämställt uttag av föräldraförsäkringen.
- **Det är inte barnvänligt.** I praktiken innebär införande av ett vårdnadsbidrag att man motarbetar barns rätt till båda föräldrarna och till en pedagogisk utveckling likvärdig andra barns. Samtidigt drar det resurser från kommunens verksamhet och därmed från förskolverksamheten.

Till sist vill vi uttrycka vår förvåning över att Stadsledningskontoret, vars uppdrag är att förse kommunstyrelsen med faktaunderlag inför beslut, inte med en rad nämner de faktiska exempel som finns att tillgå när det gäller vårdnadsbidrag. Erfarenheter finns och de beslutande bör ha tillgång till dem.

Reservation anfördes av borgarrådet *Ann-Margarethe Livh* (v) enligt följande.

Jag föreslår borgarrådsberedningen föreslå kommunstyrelsen besluta att

1. Avslå föredragande borgarrådets förslag till svar på remissen av promemorian "Vårdnadsbidrag.Familjepolitisk reform".
2. Istället överlämna och återoppta vänsterpartiets förslag till remissvar enligt nedan.

En individualiserad och förbättrad föräldraförsäkring är kombinerat med mindre barngrupper i förskolan vida överlägset vårdnadsbidraget, om man som vänsterpartiet vill utjämna de stora skillnaderna i barns uppväxtvillkor och samtidigt öka valfriheten och jämställdheten.

Föräldraförsäkringen bör delas helt lika mellan föräldrarna, vilket kraftigt skulle stärka kvinnornas ställning på arbetsmarknaden. Föräldrapenningen kan idag tas ut både på heltid och halvtid och på flera andra sätt och även kombineras med deltid och förskoleplats och ger därför föräldrarna en stor frihet att välja vad som passar bäst. Även om föräldrapenningen skulle tas ut på halvtid ger den en bättre ersättning än vårdnadsbidraget.

Erfarenheterna från Norge och Finland har visat att vårdnadsbidraget är en tydlig kvinnofälla, särskilt för unga kvinnor, deltidsarbetande arbetarkvinnor med låg lön samt för kvinnor som på grund av invandring från länder utanför Europa inte har etablerat sig på arbetsmarknaden. Nästan alla som utnyttjat vårdnadsbidraget i dessa länder är kvinnor.

I Stockholm har kvinnor i innerstaden dubbelt så hög förvärvsfrekvens jämfört med kvinnor i exempelvis Rinkeby. Även kvinnor i Kista, Spånga-Tensta och Skärholmen har markant lägre förvärvsfrekvens jämfört med innerstaden. En del väljer säkert ett vårdnadsbidrag när de ändå har svårt att få ett arbete, vilket ytterligare försvagar deras position på arbetsmarknaden.

Vi är också starkt oroade över den ökade segregation som vårdnadsbidraget skulle innebära för barnen i Stockholm, utifrån de dystra erfarenheterna från Norge där barn med invandrade föräldrar fått försämrade livsvillkor genom att de missat att lära sig norska i förskolan.

I Stockholm varierar redan idag inskrivningsgraden i förskolan i olika stadsdelar, vilket innebär att många barn inte får del språkutvecklande verksamhet förrän i skolan. Barn som inte har svenska som modersmål och inte går i förskolan halkar därmed efter i skolan redan från första början. Barns läs- och skrivförmåga och matematikkunskaper är enligt flera undersökningar bättre för barn som gått i förskola jämfört med andra barn. De mycket stora skillnaderna i skolan kommer att ytterligare förstärkas av ett vårdnadsbidrag, som är ett verkligt hot mot det livslånga lärandet.

Om majoriteten verkligen menar allvar med att barn till yrkesarbetande föräldrar ska kunna tillbringa mer tid med sina föräldrar, borde man snarast ändra riktlinjerna för ekonomiskt bistånd, där krav nu kan ställas på småbarnsföräldrar att söka arbete i hela Mälardalen.

Det finns också skäl att vara orolig för att vårdnadsbidraget tas som förevändning att minska satsningarna på förskolan. I Stockholms stads budget för år 2008 har majoriteten avsatt 35 mnkr för vårdnadsbidraget. Med helårseffekt blir det 70 mnkr, vilket räcker både till att freda förskolan från nedskärningarna under 2008 på över 30 mnkr, höja barnomsorgsgarantin för att öka tillgängligheten och återinföra den avgiftsfria månaden i förskolan.

Kommunstyrelsen

Reservation anfördes av *Roger Mogert, Tomas Rudin, Teres Lindberg* och *Malte Sigemalm* (alla s) med hänvisning till reservationen av (s) i borgarrådsberedningen.

Reservation anfördes av *Stefan Nilsson* (mp) enligt följande:

1. avslå föredragande borgarrådets förslag till beslut
2. införa försök med tvåfamiljssystem
3. införa försök där föräldrar kan vara kommunala dagbarnvårdare åt egna barn
4. därutöver anför följande:

Många vuxna önskar sig mer tid med sina barn. Ett bra samhälle ska kunna tillgodose sådana grundläggande mänskliga värden. Ett bättre förslag är kortare arbetstid och större möjlighet att vara hemma med små barn. Ett sätt att få mer tid med barnen är tvåfamiljssystem. Denna modell fanns under 90-talet då vi precis som nu hade en baby-boom. Den går ut på att två familjer tillsammans tar ansvar för familjernas respektive barn. Föräldrarna turas helt enkelt om med omsorgen av barnen i sina hem enligt ett schema som de inblandade kommer överens om. Föräldrarna anställs och får barnskötarlön av Stockholms stad. På så sätt kan föräldrarna i de två familjerna arbeta i sina ordinarie arbeten motsvarande fyra dagar i veckan. Barnen får vara tillsammans med sina föräldrar och andra vuxna i familjens nätverk i avvaktan på förskoleplats och köerna kortas. Trycket på förskolan minskar och en minskning av barngrupperna kan genomföras. Eftersom båda föräldrarna ingår i systemet främjar det också jämställdheten. Vi tror att många föräldrar skulle se detta som en bra övergång till förskolan.

Föräldrar ska kunna vara kommunala dagbarnvårdare för egna barn. Föräldrarna bör få en ersättning som är beskattad, pensionsgrundande och på en högre nivå än det av regeringen aviserade vårdnadsbidraget.

Reservation anfördes av *Ann-Margarethe Livh* (v) med hänvisning till reservationen av (v) i borgarrådsberedningen.

Ersättaryttrande gjordes av *Per Ankersjö* (c) enligt följande:

Centerpartiet har i sin budgetreservation föreslagit att Stockholm ska vänta till 2009 med att införa vårdnadsbidraget. Det råder stor osäkerhet kring vilka ekonomiska konsekvenser vårdnadsbidraget för med sig för staden. I avsaknad av riktlinjer och prognoser har de kommuner som inför bidraget under 2008 mer eller mindre godtyckligt avsatt medel som skiljer sig avsevärt kommuner emellan, vilket är oroande.

Vårdnadsbidraget ska inte ses som en enskild företeelse, utan som en del av alliansregeringens familjepolitiska reform. Tillsammans med barnomsorgspengen står vårdnadsbidraget för valfrihet. En annan ytterst viktig del av reformen är jämställdhetsbonusen. Sammantaget står reformen för en modern och jämställd syn på familjepolitiken där medborgarna ges större möjlighet att välja lösningar som passar den egna familjens behov. Mot bakgrund av denna helhetssyn hade det varit önskvärt att reformens alla delar införts samtidigt. Nu införs vårdnadsbidraget ändå parallellt med jämställdhetsbonusen vilket är bra.

ÄRENDET

Regeringen har i budgetpropositionen för 2008 uttalat att ett kommunalt vårdnadsbidrag ska införas från den 1 juli. Vårdnadsbidraget syftar till att öka valfriheten för föräldrar som önskar mer tid med sina små barn.

Socialdepartementet har till bland andra Stockholms stad översänt promemorian ”Vårdnadsbidrag. Familjepolitisk reform” (S2007/10526/SF) för yttrande. I promemorian föreslås en kompetensutvidgande lag, lag om kommunalt vårdnadsbidrag, som ger kommunerna möjlighet att införa, finansiera och administrera kommunala vårdnadsbidrag. Lagen om kommunalt vårdnadsbidrag och förändringar i bl.a. lagen om allmän försäkring och föräldraledighetslagen föreslås träda i kraft den 1 juli 2008.

I Socialdepartementets promemoria redovisas följande bedömningar och förslag:

- Vårdnadsbidraget ska ge valfrihet och möjliggöra olika kombinationer av förvärvsarbete, förskoleverksamhet och tid med det egna barnet.
- Vårdnadsbidraget ska kunna kombineras med fullt förvärvsarbete för båda föräldrarna.
- Kommunerna ges möjlighet att erbjuda ett vårdnadsbidrag åt föräldrar med barn som fyllt ett men inte tre år och som är folkbokförda i kommunen.
- Vårdnadsbidraget ska vara ett obeskattat bidrag och uppgå till maximalt 3 000 kronor per barn och månad.
- Vårdnadsbidraget får utges till vårdnadshavare som bor och är folkbokförd tillsammans med barnet. Vårdnadsbidraget får även efter anmälan av båda vårdnadshavarna betalas ut med hälften till vardera vårdnadshavaren.
- Helt vårdnadsbidrag får inte utges för barn som har heltidsplats i offentligt finansierad förskoleverksamhet.
- Kommunerna ges en rätt att införa en avtrappning av vårdnadsbidrag i förhållande till den tid ett barn nyttjar offentligt finansierad förskoleverksamhet.
- När den enskilde får vårdnadsbidrag ska följande skydd gälla; förälder som vårdar barn och uppbär helt vårdnadsbidrag ges rätt till hel ledighet från förvärvsarbete, enligt föräldraledighetslagen, den sjukpenninggrundande inkomsten (SGI) fastställs till lägst det belopp som utgjorde SGI före en period med vårdnadsbidrag, den överhoppningsbara tiden i arbetslöshetsförsäkringen förlängs till att omfatta vård av barn upp till tre års ålder.
- Vårdnadsbidraget ska inte gå att kombinera med vissa ersättningar; föräldrapenning för barnet eller dess syskon, arbetslöshetsersättning, aktivitetsstöd, utvecklingsersättning, introduktionsersättning för flyktingar, sjuk- och aktivitetsersättning, sjukpenning över 365 dagar, ålderspension eller försörjningsstöd.
- Vårdnadsbidraget räknas som bidragsgrundande inkomst vid prövning av rätt till bostadsbidrag till barnfamiljer samt vid prövning av rätt till bostadstillägg för pensionärer.
- Om vårdnadsbidraget sägs upp på begäran av bidragsmottagaren får kommunen inte på nytt utge vårdnadsbidrag för samma barn förrän en tid av 120 dagar har förflutit.
- En kommuns beslut om vårdnadsbidrag gentemot enskild kan överklagas genom förvaltningsbesvär.

- Vårnadsbidraget räknas som inkomst vid bedömning av rätten till ekonomiskt bistånd.
- Vårnadsbidraget är att bedöma både som en familjeförmån och som en socialförmån enligt EG-rätten. Vårnadsbidrag ska därmed i enlighet med gemenskapsrätten kunna utges även i de fall där familjen inte uppfyller krav på folkbokföring.

Vårnadsbidraget påverkar skatteunderlaget, varför utjämning av effekterna föreslås ske i det kommunalekonomiska utjämningssystemet.

BEREDNING

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret. Inom stadsledningskontoret har ärendet beretts av finansavdelningen.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 28 december 2007 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsledningskontoret är positiv till promemorians förslag och delar de bedömningar som socialdepartementet gjort. Genom att kommunerna ges möjlighet att erbjuda vårnadsbidrag ökar valfriheten för föräldrar med möjlighet till olika kombinationer av arbete, förskoleverksamhet och tid med barnet. Kontoret vill framhålla nödvändigheten av att kommunernas utvidgade kompetens regleras i lag, lag om kommunalt vårnadsbidrag.

Stockholm har en hög förvärvsfrekvens varför kontorets bedömer att många föräldrar i Stockholm kommer att använda vårnadsbidraget på deltid och därmed också ha kvar platsen i förskoleverksamheten. Det är en av orsakerna till att det är svårt att beräkna de sammanlagda ekonomiska effekterna av vårnadsbidraget för Stockholms stad. Stadsledningskontoret förutsätter att staden kompenseras för de ekonomiska effekterna av vårnadsbidraget i skatteutjämningssystemet.

Stadens kommunfullmäktige har i budget för 2008 beslutat om att vårnadsbidrag ska införas den 1 juli 2008. Under våren 2008 utreds de administrativa rutiner, införandet av s.k. e-tjänst, kontroll gentemot andra bidrag och ersättningar, säkrade rutiner för utbetalning av vårnadsbidraget m.m. Kommunfullmäktige kommer under våren att ta ställning till hur vårnadsbidraget ska utformas i Stockholms stad.